

Миш-мишларнинг жамиятга ёмон таъсири

﴿ القيل والقال وأثره السيئ للمجتمع الإسلامي ﴾

[الأوزبكي - Uzbek - Ўзбекча]

Абдуллоҳ ибн Абдулҳамид Ал-Асарий

2009 - 1430

islamhouse.com

﴿ القيل والقال وأثره السيئ للمجتمع الإسلامي ﴾

« باللغة الأوزبكية »

عبد الله بن عبد الحميد الأثري

2009 - 1430

islamhouse.com

Ислом Нури

Маколалар

"Salaf solihning da`vat uslubining belgilari" silsilasi (3)

Mish-mishlar va ularning Islom

jamiyatiga bo`lgan salbiy ta`siri

Abu Ja'far al-Bukhoriy tarjimasi

Bismillahir rohmanir rohiym

Alloh ta`ologa hamdu sanolar, payg`ambarimiz, uning oilasi, sahobalari va ularga yaxshilik bilan e`rgashgan barcha kishilarga salavot va salomlar bo`lsin.

So`ng...

Mish-mishlar jamiyat va shaxslarni parchalab, vayron qilib tashlaydigan xatarli qutoldir. Mish-mishning yaxlit saf, yakdil fikrlarni buzadigan, parchalydigan va tarqatib tashlaydigan (Alloh bergan) kuchi bordir. Biz Islom ummati o`z dushmanlarimiz tomonidan saflarimiz ichida tarqoqlik yoki darichalar ochish uchun mish-mish va boshqa g`addor rejalar bilan yuzma-yuz qolmoqdamiz.

Ushbu makr va hiylalar o`tmishdagi kabi sunnat bo`lib, payg`ambarimiz sollallohu alayhi va sallam yuborilgan kundan buyon davom e`tmoqda. Alloh ta`olo dedi: **"U (kitob ahllari) agar qodir bo`lsalar, diningizdan qaytargunlaricha sizlar bilan urush qiladilar"**. Demak, haqiqat va botil o`rtasidagi kurash, vositalar xilma-xil bo`lsada, davom e`tmoqda. Chunki, Islom dushmanlarining maqsadi, Alloh ta`olo bayon qilganidek, yagona - Islom dinidan chiqarishdir. Shuning uchun ham, ba`zida uzoq muddatlar uchun tayyorlangan rejalar haqidagi so`zlarni e`shitar va imkoniyatiga qarab o`z botillarini turli vositalar bilan amalga oshirilganini k`orar e`kanmiz, hayratga tushmasligimiz kerak. Bu narsalar bizlar uchun hayratli e`mas, aslida. Hayratli narsa e`sa, ayrim musulmonlarning bu botillarini yoyishda o`z dushmanlariga hamkor bo`lishlaridir. Biz ushbu risolani "musulmonmiz" deb da`vo qilgan ushbu guruh uchun yozmadik. Chunki, bu odamlar Islom dushmanlariga samimiy muhabbatda bo`lgan qulay vositalardir. Ular bizning dinimizga ichkaridan tahdid solgan va fitna tuzog`iga osonlik bilan tushgan hamda boshqarilgan kishilardir. Biz ularga achinib ham qo`ymaymiz.

Balki, biz ushbu risolani hissiyot va hamiyatlari sharʼiy doiradan chiqqan, Islom ummati ichida olov kabi yoyilib, barcha narsalarni yondirishi mumkin boʻlgan mish-mishlarni yoyish yoki tasdiqlash bilan yaralashga yordamchi boʻlgan kishilar uchun yozdik.

Mish-mishlar bozori qizigan bir paytda ushbu kamtarona risolamizni musulmonlar ommasi, xususan, daʼvatchilarga taqdim eʼtamiz va Alloh taʼolodan soʻz va amallarimizda ixlosni soʻraymiz. Ilohim, duolarimizni qabul qil!

"al-Isha`a so`zining ma`nosi

("al-Isha`a" arabcha soʻz boʻlib, oʻzbek titlida "mish-mish" ni anglatadi).

"al-Isha`a" soʻzining maʼnosi: "yoyilmoq", "xabar yoyildi" dir.

"al-Sha`a": "yoyilgan xabar" dir.

"Rajulun mishya`un": "Sir saqlamaydigan odam".

"al-Isha`a" soʻzining istilohda qoʻllanishi: "al-Isha`a" - xabarning qaysidir manbaʼdan muayyan sharoitda, boshqlarga shu manbaʼning maqsadlarini bildirmay yoyilgan xabardir. Bundan tashqari, u - odamlar ogʻizma-ogʻiz tashiyotgan xabar, soʻz va gaplar hamda toʻgʻri yoki notoʻgʻri eʼkanini bilmay yoki tekshirmay rivoyat qilishayotgan qissalar va toʻgʻriligi haqida shubha boʻlgan xabarlardir.

Mish-mishning tarixi

Mish-mishning tarixi insoniyat tarixi kabi qadimir. U inson bor yerda boʻlgandir. Shuning uchun ham mish-mish boʻlmagan bashar jamiyati yoʻqdir. Chunki, inson nafsining Islom tabiyasini olmagan paytda mish-mishlarni qabul qilish qobiliyati vujudga keladi. Paygʻambarlar tarixi soʻzimizning guvohidir. Nuh alayhissolatu vassalom oʻz xalqi tomonidan: "U sizlarga rahbarlik qilishni hohlamoqda"- deb ayblandi. Hud alayhissolatu vassalom shunga oʻxshash soʻzlarga duch keldilar. Muso alayhissolatu vassalom Firʼavn tomonidan sehrgarlik va fitnachilik bilan ayblandi va xalq orasida bu xabar yoyildi. Yusuf alayhissolatu vassalomning qissalari eʼsa Misr azizining sir tutishi va xabarlarning ommaviylashishi oldida toʻsiq boʻlinishiga qaramay, misrlik ayollar ichida yoyildi. Va bundan boshqa Qurʼon Karim bayon qilgan qissalar ...

Paygʻambarimiz Muhammad sollallohu alayhi va sallam daʼvatlarining ilk kunlaridanoq mish-mish va shubhalantirish fitnalariga duch keldilar. Makkada telbalik, sehrgarlik va yolgʻonchilik bilan ayblandilar. Alloh taʼolo eʼsa, din dushmanlarining ishlaridan ogoh eʼdi. Shuning uchun ham, U etti qat Osmonning ustidan Islom dushmanlarining yolgʻonchi va safil insonlar eʼkanini bayon qilib, Muhammad sollallohu alayhi va sallamni oqlovchi oyatlar nozil qildi.

Madinada Makkadagidan koʻra koʻproq mish-mishlar yoyildi. Fasod oʻchoqlari - yahudiy va munofiqlar mish-mishlarni boshqarar eʼdilar. Islom jamiyatining jipsligi va rasululloh sollallohu alayhi va sallamga itoati boʻlmasa eʼdi, Allohning dushmanlari oʻz maqsadlariga eʼrishgan boʻlur eʼdilar. Rasululloh sollallohu alayhi va sallam

haqida harbiy maydonlarda chiqarilgan mish-mishlar va olishimiz kerak bo'lgan darslar haqida fikr yuritishimiz kerak.

Mish-mishlarning manba'i

Mish-mishlarning manba'i ko'pincha shaxs, ommaviy axborot vositalari, e'lonlar, maktublar yoki yozilgan tasma-kassetalar bo'lishi mumkin. Bu - xabarlarining odamlar o'rtasida yoyilishiga sabab bo'lgan vositalardir. Shuning uchun ham, xabarni olib kelayotgan kishi xabarni tekshirib olishi va shoshqaloqlik qilib tarqatmasligi kerak. Bu ishdagi asosiy ma'noda oqlashdir. Mish-mishlar e'sa, favqulodda paydo bo'lgan narsalardir. Shuning uchun ham, xabarning aniq hujjatlari bo'lmaganiga qadar, asos holatida qolishi kerak.

Mish-mishlarning sabablari

Mish-mishlarning ko'p sabablari bo'lib, biz quyida ularning ba'zilarinigina keltiramiz.

Haqorat qilish.

Mish-mishlarni chiqarishning asosiy sababi haqorat qilish va o'ch olish bo'ladi, Alloh saqlasin.

◆ *Obro' umidi.*

Mish-mish chiqarayotgan kishilarning ko'pi o'zining bu ishi bilan obro'ni maqsad qiladi. Uning so'zlariga tinglovchilarning quloq solishi, ko'zlarini tikishi va ishtiyoq ko'rsatishimish-mishlarni yoyishning katta sabablaridan biridir. Tabiiyki, bu tinglovchilarning rag'batini oshirish va aytilgan so'zlarga berilishdan uzoq bo'lsa.

Majlis vaqtlarini mish-mishlar bilan o'tkazish.

Ma'lumki, majlisda hozir bo'lganlar munozaralarda ishtiro e'tishni hohlaydilar va sukut saqlashni o'zlari uchun loyiq ko'rmaydilar. Naitjad, nima bo'lsa gapirib, mish-mishlarni so'zlariga dalil qilib keltiradilar.

Mish-mishlarning rivojlanish sabablari

- ◆ Tinglovchilardan obro' va rag'bat kutish.
- ◆ Tinglovchilardan rag'batni k'organida mish-mishchining kayf qilishi.
- ◆ Mish-mishlarning yolg'in e'kani ma'lum bo'lgan vaqtdagi natijaning mish-mishni olib kelgan va olib borilgan kishilarning tasavvur qilmasliklari.
- ◆ Mish-mishlarni tashigan odamning kaltafahmli.
- ◆ Nafsniklik va hisob qilmaslik.

Mish-mishlarga baho berishda Islom mezoni

Alloh ta'olo dedi: "**Hoy mo'minlar, fosiq xabar keltirsa tekshirib ko'ringlar va bir xalqqa bilmay ozor berib, qilgan ishlaringdan pushaymon bo'lmanglar!**".

Rasululloh sollallohu alayhi va sallam dedilar: "**E'shitgan har bir narsasini so'zlash kishiga yolg'on jihatidan kifoya qiladi**";

"E'shitgan har bir narsasini so'zlash kishiga gunoh jihatidan kifoya qiladi" (Imom Muslim rivoyati).

Imom Molik rahimahulloh: "**E'shitgan barcha narsani so'zlash katta fasod e'kanini bil!**"- dedi. Bu jumalarni Munoviy rahimahulloh shunday izohladi: "**Ya'ni e'shitilgan narsa aniq bo'lmasa. Chunki, odam rost va yolg'on so'zlarni ham e'shitishi mumkin. Agar u e'shitgan barcha so'zlarini aytaversa, tabiiyki, yolg'on so'zlashi mumkin. Yolg'on e'sa, bir narsani qasd qilmasada, boshqacha qilib xabar berishdir. Gunohning sharti e'sa qasd qilishdir.**

Rasululloh sollallohu alayhi va sallam e'shitgan narsalarini tashib yuradigan kishilar haqida: "**Kishining mingan e'ng yomon narsasi gumon qilishidir**"- dedilar.

Chunki, "gumon qildilar" so'zi ilmsiz gumon qilgan va Alloh mazammam qilgan kofirlarning so'zidir: "**Kofirlar: "Biz qayta tirilmaymiz" deb gumon qildilar**".

Bag'aviy rahimahulloh "Sharhus-sunnah" kitobida shunday dedi: "**Bu so'z nazammam qilindi. Chunki, ko'pincha asosi bo'lmagan, faqatgina tillarda gapiriladigan so'zlarda iste'mol qilinadi. Shuning uchun ham, rasululloh sollallohu alayhi va sallam o'z e'htiyojlariga etib borishi uchun iste'mol qilgan: "Ular shunday gumon qildilar" jumlasini miniladigan narsaga o'xshatdilar. Rasululloh sollallohu alayhi va sallam uni hikoya qilayotgan narsasini mukammal bilish, rivoyat qilayotgan narsalarda e'htiyot bo'lish hamda ishonchli kishilardagina hadis rivoyat qilishga buyurdilar**".

Abdurrahmon ibn Mahdiy rahimahulloh: "**Odam e'shitgan ba'zi narsalardan tiyilmagunicha itoat qilinadigan imom bo'la olmas**"- dedi (Imom Muslim rivoyati).

Mish-mishni tarqatayotgan kishiga vojib bo'lgan narsalar

◆ Alloh ta'olodan taqvo qilishi, qilayotgan ishlari va aytayotgan so'zlarida Allohning doimo nazorat qilib turganini his e'tishi, aytayotgan har bir so'ziga diqqat e'tish.

Alloh ta'olo dedi: "... va darhaqiqat, sizlarning ustingizda nigohbonlar bor".

Rasululloh sollallohu alayhi va sallam dedilar: "**Soqol-mo'ylablari o'rtasi (og'zi) ni va ikki oyoqlari o'rtasi (jinsiy a'zosi)ni men uchun kafolatga olgan kishi uchun men jannatni kafolatga olaman**" (Imom Buxoriy rivoyati).

w Musulmon birodari haqida yaxshi gumonda bo'lish va uning o'rniga o'zini qo'yish.

◆ Xabarchilkdan maqsadi to`g`rilik bo`lishi va u haqida mish-mish chiqarilgan kishidan o`ch oli bo`lmasligi.

Mo`min bu aybli kasndan e`htiyot bo`lsin. Alloh ta`olo dedi: "Bilinglarki, Alloh sizlarning ichingizdagi barcha narsani biladi. Bas, e`htiyot bo`linglar!".

◆ Muayyan xabar haqida ilm va fazl sohiblari bilan maslahat qilish va ularning maslahatlarini olish.

Chunki, ular ilm va tajribalari bilan foydali tarafni yaxshi biladilar.

◆ Xabarning tarqatishdan maqsad uning to`g`ri bo`lishidir.

Xabarni tarqatayotgan odam o`zini tinglayotgan odamlarga maqsadini oydinlatsin.

◆ Xabar tarqatayotgan odam o`zi borishga odatlangan majlis bilan, boshqa majlis o`rtasini farqlashi kerak. Zero bir majlisda so`zlangan so`zlar boshqa majlisda so`zlanmasligi mumkin.

◆ Xabarchi tinglovchilarning xabarni xato va kamchiliksiz etkazishlariga diqqatni jalb qilishi kerak. Chunki, u birinchi manba` va ular etkazayotgan xabar uniki va uning mas`uliyatidadir. Shuning uchun ham, e`ng afzali xabarni so`zma-so`z, harfma-harf etkazishdir. Tarixda: "Xabarlarining ofati roviylardir"- deb bejiz aytilmagan.

◆ Xabarchi aytayotgan barcha so`zlarininaniq bilishi, o`z mas`uliyatini soqit qilish uchun qo`shimchalar qo`shishdan saqlanishi kerak.

◆ Xabarchi e`shitgan narsasini gapirmasligi va yoymasligi kerak. Chunki, musulmnolar bunday so`zlarni gapirmasalar, mish-mishlar o`z beshigida yo`q bo`ladi.

◆ Kazob, munofiq, g`iybatchi va qalbi buzuq odamlardan yuz o`girish, ularga xabar yoyishlarida imkon bermaslik va ularga ishonmaslik.

Mish-mish biz sanab o`tgan narsalar bilan qarshi turilganida yo`q bo`ladi va uning yomon ta`sirlari Islom jamiyatiga yoyilmaydi, (inshaalloh).

Mish-mishni e`shitganida mo`min nima qilishi kerak?

◆1. Mish-mish xabarini keltirgan kishiga qarashi, uning adolatli, fosiq yoki har ikkisining o`rtasimi bilishi kerak. Alloh ta`olo dedi: **""Hoy mo`minlar, fosiq xabar keltirsa tekshirib ko`ringlar va bir xalqqa bilmay ozor berib, qilgan ishlaringdan pushaymon bo`lmanglar!""**.

◆2. Mish-mishchiga Allohni, Allohning huzurida aytayotgan har bir so`ziga javob berishini hamda tekshirib ko`rishi va shoshilmasligi kerakligini e`slatish.

◆3. Alloh ta`oloning: **"Bilmagan narsangizni tilingiz bilan olasiz va og`zingiz bilan gapirasiz va buni oson deb o`ylaysiz. Biroq, u Allohning huzurida buyukdir"**- deb aytgan oyatlarining ma`nolari ostiga kirib qolmaslik uchun dalillar etarli bo`lmagan bir paytda mish-mishlarni zudlik bilan tasdiqlamaslik kerak.

◆4. Agar mish-mish yaxshi deb hisoblangan kishidan sodir boʻlgan boʻlsa, u haqida chiroyli fikrda boʻlish hamda u uchun sharʼiy uzrlar izlash. Agar odam `ziga nisbatlangan narsada dalil topa olmasa, mish-mish olib kelingan odam mish-mishni olib kelgan odamga bunday ishlarda mish-mish sababli vujudga kelgan boʻshliqni toʻldirish uchun nasihat qilish va yoʻllash kerak eʼkanini eʼslatishi kerak.

Mish-mish qilingan odam

Mish-mish qilingan odam ikki holatdan birida boʻladi: maʼlum yoki nomaʼlum.

◆ Mish-mish qilingan odamagar olim yoki omma ichida eʼzgulik va salohiyat nisbati berilgan - maʼlum kishi boʻlsa, odam Allohdan qoʻrqishi, xususan, sunnatga amal qilishi va sogʻlom eʼtiqodi bilan mashhur boʻlgan kishi boʻlsa, unga til uzatishdan tiyilishi kerak. Chunki, ular Islom ummatining ulugʻlari, etakchilari va mayoqlaridir. Zero ulamolarining qadriga etmagan xalqda eʼzgulik boʻlmas. Rasululloh sollallohu alayhi va sallam: **"Birodarining nomusini gʻiybat qilinganida himoya qilgan kishini jahannamdan ozod qilish Allohning zimmasidagi haqdir"**- dedilar.

Agar mish-mish qilingan odam eʼzgulik va yaxshilik bilan mashhur boʻlmagan boʻlsa, mish-mishchi dushmani boʻlsada, haddidan oshmasligi kerak. Chunki, qilgan ishi yolgʻon va zulmdir. Alloh taʼolo dedi: **"Bir xalqning dushmanligi sizlarni adolatsizlik qilishga undamasin. Adolat qilinglar! Bu - taqvoga yaqindir"**.

◆ Agar mish-mish qilingan odam nomaʼlum boʻlsa, maʼlum boʻlgan kishilarga qilingan ishlarni qilinishi, mish-mishchi oʻziga u haqida isbotsiz bir narsani soʻzlashga haq bermasligi kerak. Chunki, johillik baʼzida bilmasdan aytilgan soʻz bilan kechirilmaydi. Xabar nomaʼlum odamga etadi-da, oʻzi haqida soʻz aytgan kishiga hujum qilib qolishi mumkin.

Mish-mishlarni yoʻqotish yoʻllari

◆ Mish-mishni olib kelgan kishiga Alloh taʼoloni eʼslartish, uni bilmay soʻz aytishdan va agar mish-mish yolgʻon va mubolagʻali boʻlsa, yomon natijlardan ogohlantirish. Alloh taʼolo: **"... qilgan ishlaringizga pushaymon boʻlmanglar!"**- dedi.

◆ Tushunmay yoki eʼtiroz bildirmay mish-mishni qabul qilishga shoshilmaslik.

◆ Mish-mishni takrorlamaslik. Chunki, uni takrorlaganida yolgʻon va roviy eʼhtiyotsizligi sodir boʻlishi mumkin.

◆ Mish-mishning harakar yoʻnalishini ildiziga erib borish uchun tekshirish va uni chiqargan odamni toʻxtatib, qatʼiy hisob qilish.

◆ Mish-mishni eʼshitgan paytda beparvo boʻlish, hayratga tushmaslik va uning toʻgʻriligida shubhalantirish. Toki mish-mishchilar ikkilansin va mish-mishni tarqatishdan avvaloʻzlari haqida oʻylab koʻrsinlar.

Mish-mishning Islom jamiyatiga boʻlgan salbiy taʼsiri

Mish-mishning Islom jamiyatiga katta salbiy ta`sirlari bo`lib, biz quyida ularning ba`zilarinigina bayon qilamiz.

- ◆ Begunoh odamni unda bo`lmagan narsalar bilan ayblash.
- ◆ Asossiz ishlarga kirishish bilan zimma va tillarning buzilishi.
- ◆ Jamiyatda bir-biriga bo`lgan ishonchning yo`qolishi.
- ◆ Mish-mish da`vat maydonida harakat qilayotgan da`vatchilar, xususan, uyg`onish davridagi yoshlar tarafidan chiqqan paytda johillarning haqoratlari.

Mish-mishning xatarli oqibatlarini haqida kengroq narsalarni o`rganmoqchi bo`lgan odam mashhur va "mish-mishlar onasi" deb hisoblangan "Tuhmat" voqeasiga murojaat etsin (Onamiz Oisha raziyallohu anhoga munofiqning: "Zino qildi"- deya qilgan tuhmatlarining ishonchli tarix kitoblaridagi matnlari).

Xotima

Bu asrda mish-mishning musulmonlarga qarshi kurashda katta ro`li bo`ldi. Mish-mishlar saflarda, xususan, saflar ichidagi johillar, yoki yashirin maqsadli, yoki gumonli kishilar tomonidan bo`lganida katta buzilishlarni vujudga keltiradi.

Islom dushmanlari mish-mishlarni musulmonlarga, xususan, musulmon olimlar, yo`lboshchilar va da`vatchilarga qarshi ularga bo`lgan ishonchni yo`qotish va ulardan odamlarni burish uchun yolg`on va tuhmatlarga sug`orib yoymoqdalar. Axir qancha-qancha ulamo va da`vatchilar xoin, dunyoparast va mansabparast deb ayblanmadimi?! Islom dushmanlari biz musulmonlarning qilgan ilmiy va amaliy xato va kamchiliklarimizdan foydalandilar va uni odamlar ichida bo`rttirilgan holda yoyib, sichqondan fil yasamoqdalar. Alloh yordamchimiz bo`lsin!

Ilohim, musulmonlar ommasi, xususan, ularning da`vatchilari va yoshlari o`rtasini isloh qil! Ularni bir qo`l, bir so`z va bir saf qil!

Ne`matlari bilan e`zgulikni mukammal qiladigan Alloh ta`olaga hamdu sanolar bo`lsin.